

Anmeldelser

Birthe Hansen:

Nye våben i syd

København: DUPI, 2001, 148 sider, 75 kr.

Birthe Hansens lille bog har et klart afgrænset og snævert tema, nemlig den mulige spredning af masseødelæggelses-våben (WMD: weapons of mass destruction) og ballistiske missiler til landene i Mellemøsten i bredeste forstand, spændende fra Maghreb til den Persiske Golf.

Heri er der ikke nødvendigvis noget galt, hvis blot både forfatteren og læseren husker denne selvpålagte begrænsning og den implicitte skævvridning, den indebærer ved f.eks. ikke at forholde sig til stormagternes arsenaler. Undertiden går forfatteren dog et skridt videre og argumenterer for, at »WMD-udfordringer primært [stammer] fra kapacitetsforskydninger« (s. 56), dvs. fra at nye lande erhverver WMD, mens de allerede etablerede WMD-lande ikke udgør nogen udfordring. Man kan imidlertid sagtens forestille sig, at dette tager sig noget anderledes ud set fra »Syd« end fra »Nord«. Vi opfatter måske udsigten til mulige irakiske, iranske eller nordkoreanske atomare, kemiske eller biologiske våben som en trussel, men hvorfor skulle lande i Syd så ikke opfatte »vores« faktiske og langt mere talrige og teknisk avancerede masseødelæggelsesvåben som mindst lige så truende – ikke mindst i lyset af USAs nye »nuclear posture review« (anno 2002), der tilsyneladende eksplicit holder muligheden åben for atomangreb mod disse lande?¹

Bogen indeholder et kapitel om de forskellige kategorier af »WMD-lande«, hvor forfatteren skelner mellem officielle atommagter, de facto-atommagter, tærskelstater og tidligere atommagter, dvs. lande, der har opgivet deres atomvåben. Desværre indeholder dette afsnit indtil flere fejl: Det er f.eks. ikke rigtigt, at kun USA og Rusland har »andetslagsevne«, dvs. evnen til at overleve et atomangreb længe nok til at kunne svare igen. Også både England og Frankrig har gennem mange

år rådet over strategiske ubåde (SSBN: Strategic Submarine, Ballistic, Nuclear) med atommissiler (SLBM: Submarine-Launched Ballistic Missiles), der sikrer dem en andetslagsevne, hvilket idag også gælder Kina.² Det samme kan faktisk være tilfældet med Indien og Pakistan, som begge i 1998 »kom ud af skabet« og erklærede sig som atommagter. Selvom deres evne til at besvare et (rent hypotetisk) atomangreb fra USA måske er tvivlsom, ville hver af dem utvivlsomt kunne svare igen på et angreb fra den anden eller (for Indiens vedkommende) fra Kina. Eftersom dette turde udtømme de tænkelige scenarier (eller i hvert fald dem, vi bekymrer os om), har de to nye medlemmer af atomklubben måske hvad man kunne kalde en »de facto andetslagsevne«.³

Hvad angår de facto atommagterne kunne man især have ønsket sig en grundigere behandling af Israel, der udover (formentlig omkring 200) atomvåben⁴ sandsynligvis også råder over kemiske og måske endda biologiske våben. Dels fordi Israel jo klart hører til Mellemøsten, dels fordi det ikke kræver megen fantasi at forestille sig landet i krig med et eller flere nabolande, burde det have været mere udførligt behandlet – også fordi dets atomstatus utvivlsomt er et blandt flere motiver til både Irans og Iraks atomprogrammer. Til gruppen af »tærskellande« medregner Birthe Hansen desuden fejlagtigt Sydafrika, som faktisk i al hemmelighed (under apartheidstyret) havde produceret hele seks atomvåben, men som siden har demonteret dem, hvorved det havnede i gruppen af »tidligere atommagter«.⁵

Selvom det efterhånden er blevet »god latin« kunne man også sætte et større spørgsmålstejn, end Birthe Hansen gør det, ved selve samlebetegnelsen »masseødelæggelsesvåben«. Selvfølgelig er »masse-« en vag betegnelse, men der er faktisk stor forskel på A, B og C-våbens destruktive potential – og A-våbnene kommer her ind på en ubestridt førsteplads. Tænk blot på de hhv. 100.000 og 40.000 ofre for Hiroshima- og Nagasaki-bom-

berne i august 1945. At betegne både A-, B- og C-våben som »dødbringende«, som Birthe Hansen gør (s. 39) er derfor korrekt, men alligevel misvisende.

Selvom den korte gennemgang af »teknikken« i bogen stort set er i orden, finder man også her enkelte fejl og tvivlsomme vurderinger. At kemiske våben skulle være sværere at fremstille end biologiske (s. 15) kan diskuteres, og afhænger formentlig først og fremmest af de mængder, der er brug for, hvilket igen afhænger af typen samt af, hvilken type angreb, der planlægges. Generelt er problemet heller ikke så meget fremstillingen af selve kampstofferne, men snarere at udvikle egnede fremføringsmidler. Om ballistiske missiler (som hævdet på s. 22) vil være velegnede, kan i høj grad betvivles: Kemiske våben kræver (som hovedregel) så store mængder for at foranstalte egentlig masseødelæggelse, at ballistiske missilers løfteevne vil være utilstrækkelig (medmindre da rækkevidden reduceres ganske betydeligt), mens de fleste biologiske kampstoffer simpelthen vil blive uskadeliggjort af varmeudviklingen i af-fyrings- og/eller nedslagsfasen. Man kan naturligvis også sprede ødelæggelsen gennem f.eks. drikkevandsforsyningen (som nævnt på s. 34), men hertil kræves endnu større mængder. Den japanske dommedagssekt Aum Shinrykiu undersøgte faktisk muligheden, men opgav sit forehavende til fordel for spredning af sarin i Tokyos undergrundsbane med meget primitive midler.⁶

Mht. terrorisme skelner Birthe Hansen mellem grupper, alt efter om de har eller ikke har »statsræson« (dvs. som stræber efter kontrol med et territorium) samt efter, om de støttes af stater eller ej. Hun vurderer meget rimeligt, at grupper med statsræson har mange gode grunde til ikke at benytte WMD. Alligevel hævder hun, at risikoen for at terrorgrupper vil benytte WMD »er steget betydeligt« (s. 86), hvilket ret beset er rent gæt uden belæg.⁷ Skulle dette gæt ikke desto mindre vise sig at holde stik, behøver det ikke at skyldes, hvad Birthe Hansen (som så mange andre) kalder »statsterrorisme«. Selvom Syrien, Irak, Iran eller andre mere eller mindre »rogue« stater naturligvis kunne tænkes at forsyne terrorister med masseødelæggelsesvåben, forekommer det mindst lige så sandsynligt, at terrorgrupperne vil vælge at købe dem f.eks. i det tidligere Sovjetunion, hvor kon-

trollen med atomlagre mm. lader meget tilbage at ønske. Her kunne terrorister måske købe et fikt og færdigt atomvåben af officerer, der er helt uden ideologisk eller religiøs sympati for køberne, men som gør det for pengenes skyld.⁸

Mht. til den statssponsorerede terrorisme er Birthe Hansen mere optimistisk vedr. mulighederne for bekæmpelse og/eller afskrækkelse med militærmagt, end empirien synes at danne grundlag for. Hun nævner f.eks., at USAs bombing af Libyen i 1986 fik landet til »langsomt men sikkert at moderere sin politik« (s. 89). Hvor plausibelt dette end måtte forekomme, synes det historiske forløb at modsige hendes tese, idet attentaterne mod PanAm-103 og UTA-772 fandt sted i hhv. 1988 og 1989, dvs. efter det amerikanske angreb – men i begge tilfælde formodentlig med Libyen som sponsor.

I afsnittet om modforanstaltninger mod spredning af WMD nævner Birthe Hansen ikke-sprednings-traktaten fra 1968, men hun »glemmer« een af de vigtigste forpligtelser, som de etablerede atommagter påtog sig til gengæld for, at de andre stater skulle afstå fra at bryde monoopolet ved selv at erhverve sig atomvåben. De fem atommagter forpligtede sig faktisk til at fremme »the cessation of the nuclear arms race« og til at »undertake effective measures in the direction of nuclear disarmament« samt til at »facilitate the cessation of the manufacture of nuclear weapons, the liquidation of all their existing stockpiles, and the elimination from national arsenals of nuclear weapons and the means of their delivery«. Mens dette måske var en rimelig »deal« for begge parter, kan man jo ikke just påstå, at de fem officielle atommagter har overholdt deres del af aftalen – hvilket også får deres moraliserende protest mod andres mulige atomvåben til at klinge lidt falsk.

I bogens afsnit om modforanstaltninger finder man også et defensorat for afskrækkelse. Mens hovedargumentet (at afskrækkelse virker mellem stater med atomvåben) formentlig holder vand, bygger Birthe Hansens argumentation for udvidet afskrækkelse desværre på en simpel historisk fejl. Hun skriver at USA i 1973 hævdede sit atomare beredskab, »da Israel var dybt presset« i Yom Kippur-krigen, startet af Egypten og Syrien. I virkeligheden skete dette dog først efter, at krigslykken

var vendt, og Israel havde omringet den egyptiske 3. Armé – og formålet var at afskrække Moskva fra at intervenere til fordel for de arabiske lande, der ellers stod til at tabe endnu en krig mod Israel.⁹

Trods disse (lidt for mange) fejl har bogen mange fortrin. Den behandler et væsentligt emne, er generelt velargumenterende, veldokumenteret og afbalanceret i sine vurderinger.

Bjørn Møller
Seniorforsker,
Center for Freds- og Konfliktforskning (COPRI)

Noter

1. Kun forordet er offentliggjort og ligger på adressen:
www.defenselink.mil/news/Jan2002/d20020109npr.pdf.
2. Hopkins, John C. & Weixing Hu (eds.): *Strategic Views from the Second Tier. The Nuclear Weapons Policies of France, Britain and China* (New Brunswick: Transaction Publishers, 1996); Lewis, John Wilson & Xue Litai: *China's Strategic Seapower. The Politics of Force Modernization in the Nuclear Age* (Stanford: Stanford University Press, 1994).
3. Om Indiens atomarsenal se Sing, Jasjit (red.): *Nuclear India* (New Delhi: IDSS, 1998); eller Tellis, Ashley J.: *India's Emerging Nuclear Posture. Between Recessed Deterrent and Ready Arsenal* (Santa Monica, CA: Rand, 2001).
4. Aronson, Shlomo: *The Politics and Strategy of Nuclear Weapons in the Middle East. Opacity, Theory, and Reality, 1960-1991. An Israeli Perspective* (Albany: State University of New York, 1992); Evron, Yair: *Israel's Nuclear Dilemma* (London: Routledge, 1994); Cohen, Avner: *Israel and the Bomb* (New York: Columbia University Press, 1998).
5. Reiss, Mitchell: *Bridled Ambitions. Why Countries Constrain Their Nuclear Capabilities* (Washington, DC: Woodrow Wilson Center Press, 1995), pp. 7-44; Albright, David: »South Africa and the Affordable Bomb«, *Bulletin of the Atomic Scientists*, vol. 50, no. 4 (July-August 1994), pp. 37-47; Fig, David: »Apartheid's Nuclear Arsenal; Deviation from Development«, in Jacklyn Cock & Penny Mckenzie (eds.): *From Defence to Development. Redirecting Military Resources in*

South Africa (Cape Town: David Philip, 1998), pp. 163-180; Fischer, David: »Reversing Nuclear Proliferation: South Africa«, *Security Dialogue*, vol. 24, no. 3 (1993), pp. 273-286; Howlett, Darryl & John Simpson: »Nuclearisation and Denuclearisation in South Africa«, *Survival*, vol. 35, no. 3 (Autumn 1993), pp. 154-173; Muller, Marie: »South Africa Crisscrosses the Nuclear Threshold«, in William Gutteridge (ed.): *South Africa's Defence and Security into the 21st Century* (Aldershot: Dartmouth, 1996), pp. 29-48; Rabert, Bernhard: »South Africa's Defused Nuclear Weapons – Trend Reversal in the Third World?«, *Aussenpolitik. English Edition*, vol. 46, no. 1 (First Quarter 1995), pp. 71-81.

6. Kaplan, David E.: »Aum Shinrikyo (1995)«, i Jonathan B. Tucker (red.): *Toxic Terror. Assessing Terrorist Use of Chemical and Biological Weapons* (Cambridge, MA: MIT Press, 2000), s. 207-226.
7. Der er dog mange andre, der gætter i samme retning. Se f.eks. Falkenrath, Richard A., Robert D. Newman & Bradley A. Thayer: *America's Achilles' Heel. Nuclear, Biological, and Chemical Terrorism and Covert Attack* (Cambridge, MA: MIT Press, 1998), pp. 167-216; Gurr, Nadine & Benjamin Cole: *The New Face of Terrorism. Threats from Weapons of Mass Destruction* (London: I.B. Tauris, 2000); Laqueur, Walter: *The New Terrorism. Fanaticism and the Arms of Mass Destruction* (London: Phoenix Press, 2001).
8. Allison, Graham T., Owen R. Coté, Jr., Richard A. Falkenrath & Steven E. Miller: *Avoiding Nuclear Anarchy. Containing the Threat of Loose Russian Nuclear Weapons and Fissile Material* (Cambridge, MA: MIT Press, 1996).
9. Blechman, Barry M. & Douglas M. Hart: »The Political Utility of Nuclear Weapons. The 1973 »Middle East Crisis«, *International Security*, vol. 7, no. 1 (Summer 1982), pp. 132-156.

Henrik Jensen:

Partigrupperne i Folketinget

København: Jurist og Økonomforbundets Forlag 2002. 280 sider, hæftet. Kr. 350,-

Der var en for længst afdød professor i forvaltningslære, der af sine yngre medarbejdere forlangte, at de havde været ansat – eller i en periode lod sig ansætte – i centraladministrationen. Me-

ningen var vist at sikre, at universitetets forskere også havde praktisk kendskab til det administrative arbejde og de institutioner, de skulle studere.

Uden at gå til slige yderligheder kan der være fornuft i ræsonnementet. Det er da nemmere at skrive om partier, fagforeninger og folkelige bevægelser, når man har set dem indefra og selv har været med. Udbyttet bliver sikkert også større for såvel forfatter som læser.

Bruges tankegangen på parlaments-forskningen måtte man altså ønske sig, at forskeren havde prøvet at være medlem af det Høje Ting for en tid, eller på anden vis havde haft sin daglige gang på Christiansborg.

Henrik Jensen, der før har skrevet en god bog om Folketingets stående udvalg, er en sådan heldig mand. I kraft af sin tidligere ansættelse i Folketingets administration har han opnået fortrolighed med de praktiske sider af arbejdet. Han har også fået opbygget et personligt kontaktnet, som han kan trække på. Derved er han nu blevet i stand til at give os en fin og vel dokumenteret redegørelse for arbejdet i Folketingets partigrupper. Ja, mere end det, for bogens emne er i virkeligheden lige så meget samspillet mellem partigrupperne og udvalgene. Så det, man får, er også en analyse af nogle vigtige aspekter af den danske lovgivningsproces og af Folketingets øvrige virksomhed.

Strukturen i bogen er ganske enkel. Arbejdet i Folketinget ses som sektoropdelt. Sektorerne følger i alt væsentligt den ministerielle ressort-opdeling, som jo også, så nogenlunde, ligger til grund for udvalgsstrukturen. Ved at rendyrke denne sektortankegang får Henrik Jensen konstrueret en idealtypisk situation, hvor der eksisterer et sæt af éntydige relationer mellem udvalg og partigrupper. Man kan beskrive situationen som en horisontal arbejdsdeling mellem – og baseret på – udvalgene. Partigruppernes medlemmer fordeles ud over denne vifte af udvalg, dækkende ét eller flere udvalg alt efter partigruppens størrelse. Samtidig eksisterer der også en vertikal arbejdsdeling inden for det enkelte parti, med gruppeformand, ordførere, menige udvalgsmedlemmer og suppleanter. Henrik Jensen beskriver i sin bog først de to arbejdsdelinger og deres udmøntning i partierne. Virkeligheden viser sig at minde om modellen,

når lige bortses fra Enhedslisten, der ikke har en formel ledelsesstruktur.

Derefter følger tre meget informative kapitler, hvor de typiske forløb af gruppemøder, plenum-møder og udvalgsmøder beskrives. Forfatterens fortid som udvalgssekretær kommer her til stor nytte. Man får nogle meget »tætte« beskrivelser og et fint indblik i en ellers ret så lukket verden. Ikke at der fremkommer egentligt, endsige revolutionerende nyt, men nu er arbejdsformen dokumenteret, sådan som den fungerede før sidste folketingsvalg.

I bogens sidste kapitler drøftes det magtmæssige aspekt, relationerne mellem udvalg og gruppe, ordfører og partileder etc. Der gøres en mængde spændende overvejelser, som vil kunne holde forskningen beskæftiget fremover. Bogens forskningsspørgsmål er jo mestendels »hvordan?« – spørgsmål. Her til sidst føres en friere drøftelse af årsagsforhold, altså om hvorfor grupperne fungerer som de gør, og hvorfor samspillet er som det er. Det hele er meget velopløst skrevet.

På bogens omslag karakteriseres bogen allerede som »en klassiker i dansk statskundskab.« Det er professor Erik Damgaard, der citeres for denne udtalelse. Der er det rigtige i den, at Henrik Jensen på sit felt har leveret en uomgængelig bog om livet på Christiansborg. Man vil for fremtiden hen-vise til »Henrik Jensen« som et standardværk. Til lykke med det!

Når dette er sagt, må det være tilladt at gøre nogle få kritiske antagelser, som dog mere har karakter af forslag til, hvorledes studerende og forskere kan arbejde videre med problemstillinger i forlængelse af den foreliggende bog.

Et sted i bogen gennemgås lovbehandlingen i forbindelse med et forslag om kunstig befrugtning. Ved den lejlighed skete alt det, der ikke sker i modellens verden og heller ikke er dagligdag i Folketinget. Partigruppernes sammenhold kunne ikke opretholdes. Når partierne, typisk i en sag med et etisk aspekt, ophører med at fungere som enhedsaktører, vil såvel den vertikale som den horisontale arbejdsdeling bryde sammen. Så mister medlemmerne orienteringen, og den normalt vel-smurte lovmaskine kan slet ikke klare stresset.

Dette var en undtagelse, men man kunne godt ønske sig, om der blev gennemført nogle supplerende studier af nogle af de andre kontroversielle og stærkt politiserede politiske sagområder. Altså case-studier af nogle tilfælde, hvor forudsigeligheden ikke er så stor som modellen postulerer. Det er jo ikke under behandlingen af et lovforslag om ændring af lov om bekæmpelse af flyvehavre, at det går galt. Men hvornår og under hvilke omstændigheder sker det? Dette er for så vidt et spørgsmål, som har optaget danske forskere før i dag. Henrik Jensen bringer os videre, men der er langt endnu.

Henrik Jensen gør naturligt nok mest ud af at beskrive arbejdsgangene i forbindelse med den typiske lovgivningsproces. Han betoner i den forbindelse, at eventuelle forhandlinger og forligsindgælder som regel ikke sker i selve udvalget, men i udvalgets »omegn«, under tilfældige møder, måske under lidt snakken i folketingssalen. Man kunne ønske sig, at vi også havde fået, eller med tiden får, en nærmere beskrivelse af, hvorledes den velsmurte maskine fungerer i forbindelse med de store, politisk fler-dimensionale, forlig, studehandler ofte kaldet, der er blevet en del af den danske politiske hverdag. Hvad sker der, arbejdsdelingsmæssigt, når forligsdrøftelserne inkluderer flere ministre, flere udvalg og flere ordførere, og når forhandlingerne tenderer til at blive ført af regeringens top-ministre og oppositionens ledere?

Af mere kritisk karakter er min næste anmærkning. Der er noget vel statisk over Henrik Jensens model. Det er næsten også som om han mener, at arbejdsformen i Folketinget er den bedst tænkelige og eneste mulige, arbejdspresset taget i betragtning. Hvormed jeg siger, at der er en vis tendens til funktionalistisk tankegang i analysen. Men mon ikke man ved at gennemføre en opfølgende undersøgelse under den nu siddende regering og med de stærkt ændrede parlamentariske forhold ville se, at der godt kan ske ændringer i maskinens måde at fungere på? Henrik Jensen refererer til sin tidligere undersøgelse, der sandsynliggør, at modellen også »fungerede« i begyndelsen af 1990'erne, under Schlüter-regeringen. Men er der ikke i november 2001 sket et kvalitativt skift i og med, at en ny ministeriel ressortfordeling er blevet indført, og de parlamentariske styr-

keforhold har ændret sig så fundamentalt? Hvad sker der f.eks., når nogle stærke politikere, der i årevis har været ministre, kommer tilbage til gruppen og skal have fast arbejde dér? Og når de fortrænger hidtidige ordførere, som måske endda har større faglig kompetence samt ministerdrømme, – hvilken betydning får det da for arbejdet i gruppen og i udvalgene?

Her er jeg så ved min væsentligste indvending. Forfatteren har ikke meget blik for det elementære forhold, at politikere, også i Danmark, er ambitiøse mennesker, der ønsker at klare sig godt i deres politiske arbejde, opnå større indflydelse og gerne en ministertaburet, om en sådan skulle blive ledig. Når ambitiøse individer samles i udvalg, grupper, hold etc., så opstår der derfor også noget, man kalder magtkampe. Slige kampe kan føres med de fineste og mest usynlige virkemidler, og man kan udadtil lykkes med at opføre sig som »enhedsaktør« – men derfor er der lige fuldt tale om en intern konkurrence om ordførerskaber, og andre positioner. Er det ikke just her, vi finder den dynamiske faktor, den »usynlige hånd«, der driver det ganske værk?

Bogen gør heller ikke meget ud af, at ikke alle udvalg rangerer lige højt i Folketinget, ligesom ministerierne som bekendt har en vis rang- og hakkeorden.

Rangordenen er jo ikke blot et objektivi faktum, men også et oplevet hierarki. I kraft heraf skabes der karrieremæssige incitamenter for det enkelte medlem. Undersøgelser af det norske Stortings udvalgssystem, gennemført for år tilbage af Gudmund Hernes, viste, at denne strukturelle egenskab er af stor betydning.

For en sikkerheds skyld: Ved at nævne disse forhold har jeg ikke villet kritisere Henrik Jensens store indsats, blot ønsket at pege på, at de dynamiske elementer i Folketingets arbejde, herunder medlemmernes ambitioner og andre individuelle forhold, også må tages op til undersøgelse, hvis magtens fordeling mellem udvalg og partigrupper skal forstås.

Professor Mogens N. Pedersen
Institut for Statskundskab
Syddansk Universitet Odense

**Flemming Larsen, Nicolai Abildgaard,
Thomas Bredgaard og Lene Dalsgaard:
Kommunal aktivering – mellem disciplinering
og integration**

Center for Arbejdsmarkedsforskning ved Aalborg
Universitet (CARMA),
Aalborg Universitetsforlag, 2001,
ISBN 87-7307-663-5, 192 sider. 175 kr.

**Søren Kaj Andersen:
Mellem politik og marked.
Interesseorganisation og lønregulering på
de kommunale/regionale arbejdsmarkeder
i Tyskland, England, Frankrig, Italien
og Danmark,**

København, Jurist- og Økonomforbundets Forlag
2001. ISBN 87-574-0634-0. 232 sider. 250 kr.

På sin opslagstavle har Deres anmelder i nogle år
haft et avisudklip hængende. Det stammer fra
Horsens Folkeblad den 14. januar 1988 og har
overskriften: Studerer midler mod ledigheden.
Journalistens historie lyder i al sin enkelhed:

»Gedved kommune vil gerne vide, hvordan andre
kommuner løser deres problemer med arbejds-
løsheden. Derfor rejste kommunens beskæftigelses-
konsulent, Frank Brogaard, til Tørring-Uldum
kommune i går, sammen med sin styringsgruppe.
Delegationen fra Gedved kommune skulle blandt
andet se, hvordan Tørring-Uldum kommune har
fået sit genbrugscenter til at fungere. På mødet
spurgte Tørring-Uldum kommune Gedved, om ik-
ke de havde lyst til at benytte sig af daghøjskolen
i Tørring. Og Frank Brogaard ville ikke på for-
hånd afvise det forslag. Efter studieturen til
Tørring-Uldum kommune er det meningen, at sty-
ringsgruppen og Frank Brogaard skal diskutere,
hvilke af Tørring-Uldums midler mod arbejds-
løsheden, der kan bruges i Gedved kommune.«

Når udklippet har overlevet på opslagstavlen i så
mange år, har det to årsager. Dels rummer teksten
i sin kortfattede og koncentrerede form en skøn-
hed, der bringer tankerne hen på et klassisk haiku-
digt. Dels er den et påmindelse om, hvordan der er
– eller i det mindste har været – en vis afstand fra
abstrakte overvejelser om aktiv arbejdsmarkeds-
politik til den konkrete virkelighed.

Med den nye bog om kommunal aktivering fra de

flittige forskere ved CARMA på Aalborg Univer-
sitet er vores viden om den arbejdsmarkedspolitik,
som føres af landets 275 kommuner, blevet både
ajourført og sat i perspektiv. Undersøgelsen om-
fatter en karakteristik af indholdet i kommunernes
aktiveringspolitik, en afdækning af implemente-
ringen af denne politik og en analyse af de fakto-
rer, som bestemmer udformningen af indsatsen.
Datamaterialet er hentet fra en landsdækkende
spørgeskemaundersøgelse, hvor det lykkedes at
få svar fra 72 procent af samtlige kommuner.

Den teoretiske og begrebslige scene sættes i bo-
gens indledende kapitel, som – prisværdigt – ind-
placerer den aktuelle kommunale indsats i såvel
en dansk historisk sammenhæng som i et interna-
tionalt forskningsperspektiv. Centralt står ind-
kredsningen af »aktivlinien« og dens dobbelthed
af social disciplinering og social integration, der
udgør brændstoffet for debatten mellem tilhænge-
re og modstandere af det seneste tiårs hovedten-
dens i både arbejdsmarkeds- og socialpolitik. Men
mange andre aspekter af kommunernes politikfor-
mulering bliver behandlet og hængt på teoretiske
knager, der er hentet fra blandt andet velfærds-
statsteori og implementeringsteori. Kapitlet er en
fornøjelse at læse og anvendeligt i mange formid-
lingssammenhænge.

De følgende tre kapitler rummer en tematiseret af-
rapportering af spørgeskemaundersøgelsen omfat-
tende en karakteristik af selve indsatsen (kapitel
2), en beskrivelse af dens styring og organisation
(kapitel 3) og af inddragelsen af andre aktører (ka-
pitel 4). Detailrigdommen er stor, og det ligger
udenfor en anmeldelse at give et fyldestgørende
referat. Men det generelle billede er, at kommu-
nerne i disse år har store problemer med at gen-
nemføre en arbejdsmarkedsrettet aktiv indsats.
Årsagen er i en vis forstand banal. Når op mod 2/3
af de kommunale kontanthjælpsmodtagere ikke er
i aktivering, skyldes det – efter kommunernes
egen opfattelse – at disse ledige har så store pro-
blemer ved siden af arbejdsløsheden, at en mere
rendyrket aktivlinje ikke er gennemførlig. I for-
hold til den megen retorik om behovet for fortsat-
te opstramninger i den kommunale indsats er den-
ne nuancerede beskrivelse af den kommunale vir-
kelighed en tiltrængt korrektion.

I det afsluttende kapitel 5 fremhæves, hvordan

kommunerne håndterer kravet om en mere aktiv indsats gennem en konsekvent sanktionspraksis i forhold til det mindretal af kontanthjælpsmodtagere, som er arbejdsmarkedsparate. Den store gruppe af »aktiveringsegnete« bliver målgruppen for en mere nuanceret kommunal aktiveringsindsats. Endelig bliver en mindre gruppe ledige i praksis fredet og på denne måde placeret i et arbejdsmarkeds- og socialpolitisk vakuum. Samtidig fremhæves, at der er store variationer mellem kommunerne med hensyn til målgruppeopfattelse og indsats. Dette kan tolkes på mindst tre måder. En mulighed er, at indsatsen varierer som en følge af tilpasning til lokale forhold. En anden er, at nogle kommuner fungerer som »stifindere« i forhold til nyudvikling af indsatsen. Endelig er der naturligvis muligheden for, at de iagttagne forskelle skyldes politiske eller personlige præferencer hos de kommunale politikere og administratører. Selv om dette i sig selv er acceptabelt ud fra idealet om kommunalt selvstyre, rummer situationen også risikoen for en vis vilkårlighed i behandlingen af de enkelte ledige.

Som antydet føler anmelderen sig godt oplyst. Kun en enkelt mistroisk tanke snurrer i hovedet efter læsningen af rapporten – en pointe, som også forfatterne flere gange antyder gennem formuleringer som »ifølge deres egne angivelser« (p. 137) og »efter kommunernes vurdering« (p. 73). Det billede af den kommunale virkelighed, som tegnes gennem spørgeskemaundersøgelsen, er jo baseret på virkelighedsopfattelsen hos lederne af den kommunale aktiveringsindsats. Eller for at være mere præcis: den version af virkelighedsopfattelsen, som de pågældende ledere ønsker at præsentere for forskerne. Uden at gå langt ad vej med en diskussion om metodeproblemer i spørgeskemaundersøgelser, er dette et forhold, der må medtænkes i tolkningen af resultaterne.

Derfor er det da også prisværdigt, at forfatterne ikke lukker arbejdet med at forstå den kommunale indsats med dette arbejde, men lader det efterfølge af en kvalitativ interviewundersøgelse, som kan trænge ind under den overflade, som markeres med krydser i et spørgeskema. Man kunne foreslå som et yderligere korrektiv at inddrage det detaljerede datamateriale om den kommunale aktiveringsindsats på individniveau, som findes i

Danmarks Statistiks opgørelser af den aktive arbejdsmarkedsindsats (AMFORA).

Det andet værk i bunken har flere fælles træk med bogen om aktivering – udover, at sprogformlen »mellem X og Y« samt ordet »kommunal« optræder i titlen. Der er også her tale om et grundigt empirisk arbejde med en klar teoretisk forankring. Bogen udspringer ligeledes af et af de frugtbare danske miljøer for arbejdsmarkedsforskning, her Forskningscenter for Arbejdsmarkeds- og Organisationsstudier (FAOS) ved Københavns Universitet.

Men samtidig er der forskelle, som i nogen grad afspejler tilblivelsesprocessen. Søren Kaj Andersens bog er en bearbejdet udgave af hans ph.d.-afhandling, som beskæftigede sig med arbejdsmarkedsrelationer (industrial relations) på de kommunale og regionale arbejdsmarkeder i fem EU-lande. Derfor fylder diskussioner af teori, analyseramme og forskningsdesign godt op i værket, som tilmed anlægger ikke mindre end tre forskellige teoriperspektiver på sit emne: modelkomparation, policy-netværk og institutionel teori. Tanken er, at modelkomparationen skal indfange de nationale forskelle. De nationale relationer med arbejdsmarkedsaktørerne analyseres ud fra det institutionelle perspektiv, medens relationerne mellem det centrale og det lokale niveau forstås som policy-netværk.

Tredelingen bliver strukturerende for resten af bogen. Således rummer kapitel 4 en gennemgang og sammenligning af de forskellige »modeller« eller »regimer«, som findes inden for henholdsvis arbejdsmarkeds- og velfærdsstatsforskningen, medens kapitel 5 forsøger at indkredse nogle særtræk ved de kommunale/regionale arbejdsmarkeder i de undersøgte lande. Tilsvarende rummer kapitel 6 en oversigt over governance-begrebet og over forskellige opfattelser af styringsprincipper for central-lokal-relationer, mens kapitel 7 udmønter teorier og begreber i en konkret analyse af forholdet mellem nationale og regionale/lokale myndigheder i de fem undersøgte lande. Endelig præsenterer kapitel 8 det institutionelle teoriperspektiv, som herefter umiddelbart appliceres på en analyse af de faglige organisationer og forhandlingsrelationerne mellem de kommunale og regionale parter på det nationale niveau.

En yderligere sløjfe bindes i kapitel 9, som studerer forholdet mellem de centrale og decentrale lønforhandlinger. Her vender forfatteren tilbage til et teoriperspektiv inspireret af policy-netværk og med fokus på det spillerum, som i stigende grad gives for en decentral løndannelse på det lokale niveau. Dette tolkes som et øget element af markedsstyring, men inden for rammer sat af nationale forhandlinger – og med et godt stykke vej til den egentlige junglekapitalisme. Samtidig er der stadig forskelle mellem de fem lande. I kapitel 10 behandles både ligheder og forskelle. En vigtig pointe, som anmelderen fuldt kan tilslutte sig er, at disse ikke på en simpel måde kan relateres til et sæt af idealmodeller, som kan fiskes ned fra bogreolen. Landekonfigurationerne bliver forskellige alt efter hvilken dimension af forhandlingsmønsteret, som studeres.

Endelig kommer den store finale i kapitel 11. Som så ofte i værker, der med fornuft og tænksonhed har trukket på flere forskellige teoritraditioner, er forfatteren godt tilfreds. Alle har kunne yde et bidrag. Tonen skærpes dog på de sidste 2½ side, hvor Søren Kaj Andersen tager stilling i den store debat om konvergens eller divergens. Bliver velfærdsstater eller forhandlingssystemer eller ... stadig mere ensartede som følge af internationalisering og globalisering og – eller fører »udviklingen« tværtimod til stadig større forskelle i økonomiske, social og politiske strukturer. Her er næsten ingen tvivl: »Samlet set kan udbredelsen af organiserede/centraliserede decentraliseringer vedrørende lønforhandlinger ligne en udvikling mod konvergens på de kommunale/regionale arbejdsmarkeder« (s. 211).

Som med bogen om kommunal aktivering føler anmelderen sig godt oplyst, selv om underholdningsværdien måske er knap så høj. Komparative analyser med fem lande og tre teoriperspektiver er ikke let læsning, men det skal jo heller ikke altid være nemt. Og som medlemmerne af styringsgruppen fra Gedved Kommune sikkert har sagt til hinanden, da de nød en Pilsner fra Horsens Bryghus efter den strabadserende studietur til nabokommunen: »Det var da ikke så ringe, enddå!«.

Per Kongshøj Madsen
Lektor, cand.polit. Institut for
Statskundskab, Københavns Universitet

E. Damsgaard Hansen:

European economic history: from mercantilism to Maastricht and beyond

Copenhagen: Copenhagen Business School Press, 2001. 528 sider. Pris 416 kr.

Internationaliseringen har medført, at et stigende antal udenlandske studerende modtager undervisning ved danske universiteter. De søger ofte til landet for at høre om danske forhold eller for at få et dansk perspektiv på videnskabelige problemstillinger. Hermed er der opstået et nyt marked for danske lærebøger. For at tilgodese de udenlandske studerende er bøgerne ofte på engelsk, men de er skrevet på baggrund af en dansk forskningstradition. Damsgaard Hansen's bog om den europæiske økonomiske historie hører til denne nye type lærebøger. Bogen kom i 1998 på dansk i to bind til brug for undervisningen på Handelshøjskolen, men der har vist sig at være brug for en forkortet udgave på engelsk til de udenlandske studerende.

Men er der nu også behov for en ny generel fremstilling af Europas historie, når der allerede findes så mange fortrinlige fremstillinger på engelsk? Forfatteren mener – og givetvis med en vis ret – at dette er tilfældet. Bogen har til formål at give en samlet fremstilling af nogle problemstillinger som almindeligvis behandles uafhængigt af hinanden. Der er sket en hastig tiltagende internationalisering af verdens økonomier samtidig med, at internationale organisationer har fået en større betydning. For Europa har EF/EU imidlertid haft en særlig betydning for efterkrigstidens integration. Hertil kommer, at den europæiske integrationen også i afgørende grad har været påvirket af udefra kommende forhold herunder udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål.

Damsgaard Hansen's anden begrundelse for at skrive bogen er, at de eksisterende fremstillinger har haft en tendens til at fokusere på udviklingen i de store lande Frankrig, Tyskland og Storbritannien, mens behandlingen af de øvrige lande bliver perifer. Damsgaard Hansen lægger vægt på også at give en selvstændig beskrivelse af den nationale udvikling i de øvrige europæiske lande. Her er der dog foretaget nogle fravalg. Østeuropa er ikke med, hvilket måske kan forsvares med, at disse lande har været uden for den europæiske integra-

tion i en stor del af det 20. århundrede. Derimod forekommer det mærkværdigt, at lande som Finland, Island, Grækenland, Østrig og Schweiz ikke har fortjent at optræde med en selvstændig profil, når der nu er afsat plads til en beskrivelse af udviklingen i både USA og Japan.

Bogens første del giver et kort overblik over den europæiske økonomi i perioden før det industrielle gennembrud. Damsgaard Hansen fremhæver de institutionelle rammers betydning i form af etableringen af et retssystem samt den bevidste brug af økonomisk politik til fremme af statsdannelsen (merkantilisme). De institutionelle rammers betydning spiller også en væsentlig rolle i bogens anden del om industrisamfundets fremvækst i perioden frem til 1. verdenskrig. Det er karakteristisk for fremstillingen, at Damsgaard Hansen hele tiden forsøger at trække paralleller mellem nutiden og fortiden. Merkantilismen sammenholdes med ideerne bag EU's indre marked og guldmøntfodsystemet beskrives i lyset af ØMU'en. Hermed bliver fortidens økonomiske problemer også mere relevante for læseren.

I bogens tredje del behandles de to verdenskrige og mellemkrigsperioden. Damsgaard Hansen har her valgt at bryde kronologien ved at behandle de to verdenskrige i et fælles indledende kapitel. Det skyldes, at forfatteren opfatter perioden 1914-45 som en ny trediveårs-krig med indlagt pause. Mellemkrigstidens økonomiske problemer bliver set i lyset af de uafklarede politiske problemer, der i sidste ende fører til en ny krig. Perioden er kendetegnet ved ti års forsøg på genskabe de normale tilstande fra før 1914 efterfulgt af ti års krise. 1914-45 bliver »de dårlige erfaringers periode« præget af mangelfulde politiske og økonomiske indgreb. De dårlige erfaringer får til gengæld afgørende betydning for udformningen af det politiske og økonomiske system efter 1945.

Efterkrigstiden fylder sidste halvdel af bogen. Der er fire større emner, som tages op til behandling. Der indledes med en generel oversigt over efterkrigstidens internationale økonomiske og politiske system samt en beskrivelse af Marshall-hjælpens betydning for Vesteuropa. Herefter behandles vesteuropæiske vækst frem til 1973, dels i et overordnet perspektiv dels i form af en gennemgang af de nationale udviklingstræk. I bogens to

afsluttende dele gennemgås den europæiske integrations udvikling med vægt på EF/EU samt de økonomiske problemer, som opstod i kølvandet på 1970'ernes oliekriser. Det er centrale emner, som tages op til behandling, omend man kan være uenig i forfatterens prioritering af stoffet. Specielt i kapitel 16 om Fællesmarkedets start kommer man meget langt ned i detaljen. Forfatteren kan med en vis ret forsvare sig med, at det er vigtigt at få belyst spændingerne i systemet, men det kunne vel være kommet frem selv uden en indgående behandling af de enkelte delelementer.

Damsgaard Hansen har valgt ikke udelukkende at fokusere på den økonomiske udvikling, men forsøger også hele tiden at se de økonomiske problemstillinger i lyset af den nationale og internationale politiske udvikling. Det bidrager til bogens anvendelighed, for man kan næppe forvente, at de studerende nødvendigvis har kendskab til udenlandske politikere og nationale politiske konflikter i det forrige århundrede. Nogle gange kommer beskrivelsen af politik og personforhold dog til at overskygge det økonomiske indhold. Det gælder eksempelvis fremstillingen af middelhavslandene i mellemkrigstiden og Frankrig efter 1945.

Damsgaard Hansen's har skrevet en bog som passer fint til den efterhånden omfattende undervisning i europæisk integration. Bogens styrke er, at den trækker linierne tilbage i tiden, og dermed giver læseren det nødvendige perspektiv. Hertil kommer, at bogen hele tiden prøver at belyse spillet mellem politik og økonomi. Hvis man skulle nævne en generel indvending bliver det nok, at fremstillingen i lovlig høj grad er præget af et noget traditionelt keynesiansk paradigme med hensyn til behovet for og værdien af økonomisk politisk styring. Men dette problem kan let løses ved at supplere gennemgangen med anden litteratur.

Lektor, dr.polit. Niels-Henrik Topp
Institut for Statskundskab
Københavns Universitet

John B. Thompson:

»Medierne og moderniteten«

København: Hans Reitzels Forlag

2001 [1995] 336 sider (inkl. noter og index)

kr. 298,-

John B. Thompsons bog om »Medierne og Moderniteten« er et sociologisk værk. Hans Reitzels opfattelse af bogens rette placering i landskabet fremgår således også med al tydelighed af omslaget, der omfatter en liste over forlagets seneste danske oversættelser af sociologiske nyklassikere: Zygmunt Bauman, Ulrich Beck, Pierre Bourdieu og Anthony Giddens. Giddens og David Held er da også de første, der nævnes i forordets rituelle takkeskrivelse til personer, der har leveret produktive inputs og kommentarer.

Vi er altså i selskab med en større kreds af forfattere til populære sociologiske diagnoser af det moderne samfund. Det er der for så vidt god grund til, eftersom John B. Thompsons ærinde med »Medierne og Moderniteten« er dette: »Hvis vi ønsker at forstå modernitetens natur – det vil sige de institutionelle karakteristika og de livsbetingelser det har skabt – må vi derfor give udviklingen af kommunikationsmedierne og deres effekt en fremtrædende plads« (side 11). Det handler med andre ord om en analyse af kommunikationsmediernes afgørende betydning for det moderne samfunds dannelse. En mediesociologi på makro-niveau, om man vil. En sådan »makromediesociologi« er bestemt et relevant forehavende, men desværre er Thompsons analyse temmelig blodfattig.

Lad mig starte med den altafgørende indvending: det totale fravær af en egentlig samfundsteori hos Thompson. Netop derfor fortjener Thompson ikke optagelse i det selskab af sociologiske koryfæer, Hans Reitzel har placeret på omslaget. For nok leverer Giddens, Beck og Baumann samfundsdiagnoser i form af en lettere overfladisk essayistik, men de leverer dog. Derimod er det faktisk muligt at læse Thompsons bog fra ende til anden, uden at få noget klart billede af, hvad det egentlig er for et moderne samfund, kommunikationsmedierne har været fødselshjælper for.

Thompson har som sit erklærede mål at »råde båd på forsømmelsen af kommunikationsmedierne inden for den samfundsteoretiske litteratur og vise

at hvis vi tager medierne alvorligt, ser vi at de har alvorlige konsekvenser for nogle af den samfundsmæssige og politiske tænkningens centrale anliggender« (side 15). For nu at sige det lidt kort: hverken den »samfundsteoretiske litteratur« eller den »samfundsmæssige og politiske tænkningens centrale anliggender« behandles imidlertid på et bare nogenlunde tilfredsstillende niveau. Der står således meget om medier, men meget lidt om modernitet i »Medierne og moderniteten«.

Noget andet er selve påstanden om, at kommunikationsmedierne overhovedet skulle være forsømt i så bredt et felt som »samfundsteorien« (hvad enten der nu menes socialfilosofi i bred forstand eller teoretisk sociologi i mere snæver forstand). For denne læser forekommer påstanden i hvert fald urimelig. Et af de større mysterier ved bogen er således, at vi ledes igennem hele værket under forudsætning af, at Thompsons erkendelse af kommunikationsmediernes afgørende betydning for en samfundsformations konstitution og – i særdeleshed det moderne samfunds konstitution – skulle udgøre et virkeligt tøbrud.

Generelt synes Thompson kun at anerkende én væsentlig tidligere indsats på området inden for »samfundsteorien«: Habermas' analyse af den borgerlige offentligheds strukturforvandling. Alt andet synes i store træk at være prelle af som vand på en gås. Det gælder for eksempel Niklas Luhmanns sociologi. Pudsigt nok figurerer netop Luhmanns bog om »Massemediernes Realitet« også blandt Hans Reitzels nyklassikere – og det er svært ikke at forfalde til en smule sammenligning uden dog at skulle gøre denne anmeldelse til en sekterisk forherligelse af den gamle mester fra Bielefeld. Men sagen er jo, at Luhmann har leveret præcis hvad Thompson efterspørger: en »makromediesociologi« koblet til en af de mest udførlige diagnoser af det moderne samfund i sociologien. En teoretisk forglemmelse af den karakter virker decideret useriøs. Men der er desværre mere Giddens, end der er Luhmann i Thompson.

Ganske som Thompson gør Luhmann også en pointe ud af at fastholde diagnosen »moderne« vis-a-vis det »postmoderne«. Men modsat Thompson begår Luhmann ikke så elementær en brøler, som at forveksle dette standpunkt med en generel afstandtagen fra den poststrukturelle teoriudvikling

(»moderigtig retorik«, side 17). Poststrukturalismen har dog leveret den altafgørende sproglige vending i samfundsvidenskaben i de senere år, og sprog er jo også et kommunikationsmedium! En mere velbegrunderet afvisning af poststrukturalismen kunne således også have tvunget Thompson til at overveje, hvad der overhovedet kan kvalificere sig som et kommunikationsmedie. Men så vidt jeg kan se, forstår Thompson kommunikationsmedier som en institution eller et system, der beskæftiger sig med »frembringelse, lagring og distribution« af information og symbolske former (side 19). En udvidet og mere relevant forståelse af kommunikationsmedier, der kan genfindes hos både Luhmann og poststrukturalismen er, at kommunikationsmedier også omfatter netop denne information og disse symbolske former i sig selv.

Udover den manglende samfundsteori og det ubegrundede fravalg af indlysende relevante perspektiver er Thompsons bog behæftet med et tredje problem, nemlig overdreven brug af andres teoretiske modeller og andres analyser. De første tre kapitler er således gengivelser af mildt sagt velprøvede modeller. I kapitel 1 gennemgås Michael Manns magttypologi, omfattende symbolsk, økonomisk, politisk og tvangsmæssig magt. Kapitel 2 er modelleret over Habermas' analyse af den borgerlige offentligheds strukturforvandling, tilsat lidt ekstra empiri. Kapitlet slutter lidt abrupt med en diskussion af Habermas klassiker med de standende kritikpunkter. I kapitel 3 er det Erving Goffmans »facade/bagside«-model, der må holde for. Goffman er forankringspunktet for en fremstilling af standardtypologien: ansigt-til-ansigt kommunikation, medieret interaktion (tovejs kommunikation) og medieret kvasi-interaktion (envejs kommunikation). Så vidt er vi nået til side 134.

I kapitel 4 følger så Thompsons eget bud på en offentlighedsmodel for det moderne samfund, eller hvordan de »...nye kommunikationsmedier – trykning til at begynde med, men inklusive de nyere elektroniske medier – har omdefinert grænserne mellem offentligt liv og privatliv.« (side 140) Pointen er nogenlunde som følger: politisk magt har traditionelt baseret sig på kontrol med magtens, nærmere bestemt magthaverens synlighed, hvilket på at par sider strækker sig fra antikkens og middelalderens mystificering af regentens krop til moderne spindoctoring (om end Thompson ikke bruger ter-

men, og i øvrigt henter sine eksempler overvejende fra 1980'erne – bogen er dog også fra 1995). Med den nye kommunikationsteknologi bliver synlighed imidlertid vanskeligere og vanskeligere at kontrollere. »Bommerter, skandaler og andre kilder til besvær« er blevet dagens orden i, hvad Thompson kalder den »globale overvågning«, som den politisk magtudøvelse i dag er underlagt.

Global overvågning er »det synlighedens herredømme der er blevet skabt af et stadig mere globalt kommunikationssystem hvor fjernsynet spiller en central rolle« (side 164). Det påhviler således kapitel 5 at give os endnu en tur i globaliseringskarrusellen. Kapitlet er nu et af de bedre og gengiver nogle hovedtræk ved globaliseringen i punktform, set fra kommunikationsteknologiens udvikling. Men igen: globaliseringsdiskussionen føres ikke op på et samfundsteoretisk niveau. Thompson har mere ret end godt er, når han konkluderer, at han i kapitlet har undersøgt »dele af omridset af kommunikationens globalisering« (side 197). Så er der heller ikke sagt for meget.

Den efterlyste samfundsteori er det i høj grad op til kapitel 6 og 7 at levere, men symptomatisk for Thompson er der først og fremmest tale om en noget uskarp mikro-sociologi om transformationer, henholdsvis af traditionens betydning (»Traditionernes nye forankring«) og selvets dannelse (»Selvet og oplevelsen i en medieret verden«). Det er med disse begreber, at Thompson vil forløse sit egentlige projekt: at vise os hvordan kommunikationsteknologiens udvikling er vævet sammen med den moderne verdens institutionelle forandringer. Om man vil tilstå Thompson evnen til at indløse sine egne målsætninger handler således i høj grad om, hvorvidt man finder disse begreber velegnede til projektet. Men for denne læser er det forholdsvis indlysende, at der ikke træder noget moderne samfund eller nogen modernitet frem ved konklusioner som, »at traditioner bliver løsrevet og forankret på ny« (side 218), uafhængigt af tid og sted og at »medieret oplevelse skaber nye muligheder, nye valgmuligheder, nye skuepladser for selveksperimenter« (side 255). Endelig har bogen et afsluttende kapitel betitlet »at genopfinde offentligheden«, der for så vidt er en udmærket skitsering af offentlighedsteoriens aktuelle dilemmaer og diskussioner, men heller ikke fjører meget til det allerede kendte.

Tilbage står altså billedet af et værk, der for så vidt har stillet et relevant spørgsmål, men desværre ikke helt er på omgangshøjde med, at dette spørgsmål er besvaret mere vitalt og vedkommende andre steder. Skal bogen anbefales kan det derfor kun blive i den forstand, at de enkelte kapitler

hver for sig kan udgør udmærkede introduktioner til de modeller og analyser, der gengives.

Anders Esmark
Ph.D.-stipendiat
Institut for Statskundskab,
Københavns Universitet

Partigrupperne i Folketinget

af Henrik Jensen

»Denne bog bliver en klassiker i dansk statskundskab.«
Erik Damgaard, professor, dr.scient.pol., Aarhus Universitet

»Det er første gang, jeg har set en ordentlig fremstilling af, hvad det egentlig er, vi render og laver herinde.«

Sonja Mikkelsen, MF, tidligere minister,
Socialdemokratiet

»Partigrupperne i Folketinget« viser, hvordan Folketingets lovgivnings- og beslutningsprocesser i praksis er gennemsyret af, at medlemmer og ministre arbejder og træffer beslutninger som repræsentanter for deres partigrupper. Bogen belyser, hvordan partigrupperne i Folketinget er organiseret, hvordan de arbejder og træffer beslutninger under gruppemøder, udvalgmøder og møder i Folketingssalen. Bogen tager læseren med »inden for murene« og giver et unikt indblik i Folketinget som beslutnings- og lovgivningsorgan.

Henrik Jensen er cand.mag. et cand.scient.pol., ph.d. og lektor på Institut for Statskundskab ved Københavns Universitet. Han har tidligere været ansat i Folketinget.

1. udgave 2002
280 sider, hæftet
Pris kr. 368,00
Medlemspris kr. 294,40

Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Lyngbyvej 17 · Postboks 2702 · 2100 København Ø
Telefon 39 13 55 00 · Fax 39 13 55 55 · e-mail fl@djoeef.dk

Den europæiske nødvendighed

37 vinduer mod fremtidens EU

af Peter Nedergaard, Lars Barfoed og Erik Boel (red.)

Danmark har formandskabet i EU i anden halvdel af 2002. EU står over for en udvidelse med et stort antal øst- og centraleuropæiske lande, og der er nedsat et konvent med henblik på EU's næste regeringskonference, som bl.a. skal behandle en ny forfatning for EU. EU kommer dermed i høj grad på den politiske dagsorden i den kommende tid.

I bogen *Den europæiske nødvendighed* behandler en række centralt placerede beslutningstagere og EU-eksperter syv emner af stor betydning for EU's fremtid: EU's demokrati og effektivitet – EU's udvidelse – EU's anvendelse af den såkaldte åbne koordinationsmetode – EU's forhold til landene uden for Europa – EU's samarbejde om euroen – EU's forsvar og udenrigspolitik – EU's retlige samarbejde

Blandt bidragyderne er: Statsminister Anders Fogh Rasmussen, Udenrigsminister Per Stig Møller, Europaminister Bertel Haarder, Holger K. Nielsen, MF, formand for SF, Elisabeth Arnold, MF, Fhv. statsminister Poul Schlüter, Fhv. udenrigsminister Mogens Lykketoft, Fhv. udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen, Professor, dr.theol. & phil. Peter Kemp, Hans Jensen, formand for LO

1. udgave 2002
266 sider, hæftet
Pris kr. 295,00
Medlemspris kr. 236,00

Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Lyngbyvej 17 · Postboks 2702 · 2100 København Ø
Telefon 39 13 55 00 · Fax 39 13 55 55 · e-mail fl@djoef.dk

Organiseringen af Den europæiske Union

af Peter Nedergaard

»Organiseringen af den europæiske Union« henvender sig til alle med interesse i EU forvaltningens arbejde. Bogen giver en værdifuld indsigt set i et dansk perspektiv og er aktuel i forbindelse med det kommende danske EU-formandskab.

Denne 3. udgave er en ny og ajourført præsentation af EU's beslutningsproces og dens aktører efter Nicetraktaten.

Bogen beskriver EU's forvaltning og dens betydning og relationer til dansk forvaltning, og præsenterer de særlige problemstillinger, som en småstat som Danmark står overfor.

Forfatteren gennemgår EU-forvaltningen ud fra de tre perspektiver: struktur, proces og kultur, og viser hvordan disse elementer indvirker på forvaltningens effektivitet og legitimitet. Nøglepersonen i analysen er den enkelte embedsmand.

Herudover præsenteres på baggrund af de senere års reformbestræbelser en uddybende analyse og gennemgang af Kommissionen og Ministerrådet

Bogen runder af med behandling af den danske EU-beslutningsprocedure.

3. udgave 2001
343 sider, hæftet
Pris kr. 418,00
Medlemspris kr. 334,40

Handelshøjskolens Forlag

Lyngbyvej 17 · Postboks 2702 · 2100 København Ø
Telefon 39 13 55 00 · Fax 39 13 55 55 · e-mail fl@djoef.dk